n.° 21.
Meiri...

ORDINIS MEDICI

IN

VNIVERSITATE LITERARIA IENENSI

H. T.

DECANVS

D. CHRIST. GOTTFRID. GRVNER

BOT. ET THEORET. MED. PROF. PVBL. ORD.

DISSERTATIONEM INAVGVRALEM

VIRI CLARISSIMI

HENRICI ERNESTI IVSTI

STOLLBERGENSIS

A. D. XX. IVLII CIƆ IƆ CCLXXXII

HABENDAM INDICIT

PRAEMITTITVR

ORIBASII MEDICINALIVM COLLECTORVM LIBER I. E CODICE MOSQVENSI NVNC PRIMVM GRAECE AC LATINE

IENAE

LITTERIS MAVKII.

Eſt inter medicos ſeculi quarti medicus haud ſpernendae doctrinae atque diligentiae, ORIBASIVS, Pergamenus, ZENONIS Cyprii diſcipulus *a*), IVLIANVM Imp. ad dignitatem caeſaream euehere auſus, hinc eius medicus et quaeſtor Conſtantinopolitanus, poſt a ſucceſſore bonis exutus et in exilium ad barbaros *b*) actus, iis ob medendi artem carus, tandem in patriam redux, opibus, annis et meritis grauis conſenuit. Qui etſi in primis GALENVM more ſeculi ſequitur, tamen et multa propria litteris conſignauit, bono et experto medico digna, et haud paucas veterum reliquias conſeruauit. Mirum ergo videri cuique poteſt, praeter leuia quaedam fragmenta, quae RICCIVS *c*), COCCHIVS *d*) et GVIL. DVNDASS *e*) in vulgus graece ediderunt, ſolam circumferri IO. BAPT. RASARII verſionem latinam, mancam profecto illam et haud raro laceram, graecum textum adhuc deſiderari. Quare cum Cl. MATTHAEI *f*) lit-

a) *Eunap.* Vit. Philoſ. p. 178. ſqq.

b) Ib. p. 181.

c) Vid. *Haller. Bibl.* Pract. p. 284. T. I. et Bibl. Chir. p. 95. T. I.

d) In Collect. *Nicetae.*

e) Orib. Anatomica ex libr. Gal. c. Verſ. lat. Raſ. L. B. 1735. 4.

f) Vid. Ill. *Baldinger.* Magaz. Vor Aerzte p. 183. ſ.

litteris certior fierem, latere in bibliothecis Mosquensibus triplicem codicem seculi XIIII. quorum vnus *synops. nouem libros ad Eustathium filium*, alter *Euporist. ad Eunapium*, vltimus priores l. XV. *Medicinal. Collector.* etiamsi ex parte truncos et mutilos, non destiti precibus exorare virum graecis litteris proferendis natum, vt huic operae, cui vix parem studio, assiduitate ac diligentia ferrea inuenias, sese daret. Annuit, misit quasdam particulas, omissis tamen Galenicis, quas superfluas putabat, tandem intermisit prorsus laborem, quia nisi RASARII versionem latinam ad manus haberet, se oleum et operam perditurum ob scripturae compendia multa et explicatu difficilia existimabat. Transmittendam ergo editionem istam, eaque ratione vtilitati publicae consultum iri censui, sed quid e re sua esse crediderit Cl. MATTHAEI, nondum liquet. Quare ne lectores veterum amantes spe vana captasse et frustratus esse videar, si quid mihi acciderit, nolui amplius veluti in carcere inclusa detinere, quae habeo, praetermissa tamen notularum mole sumtuum caussa. Ex his inter se collatis satis superque colligitur, non adeo vanam et fallacem esse Cl. MATTHAEI *g*) coniecturam, hosce codices e bibliotheeca RASARII a MAXIMO episcopo Venetiis emtos, ideoque eosdem esse, id est, vnum codicem NIC. SAMMICHELII, peruetustum et olim e Graecia deportatum, alterum MATTHAEI DANDVLI, *a quo*, teste locuplete RASARIO *h*), *cetera omnia, tanquam a fonte manarunt. Et quamuis codex ille sit omnium, quos ego in hac maxima orbe viderim vetustissimus*, (sic aperte profitetur) *tamen tute scis, quot in eo quoque loca sint, in quibus interpretandis vel diuinandum, vel (quod maxime periculosum est) coniectura vtendum sit.* Accipe ergo, L. B. exiguum ac leuidense illud munusculum vna cum ceteris reliquiis, quae ORIBASII esse existimantur. Quam vere, viderint alii.

g) Notitia Codd. Mst. Graec. Bibl. Mosquens. Mosc. 1776. p. 1. n. 3.

h) In Praef. Coll. Medic. cf. Praef. Synops.

'Ὀριβα-

Ὀριβασίου ἰατρικῶν συναγωγῶν βιβλίον α'.

Τὰς προσταχθείσας ἐπιτομὰς παρὰ τῆς σῆς θειότητος, αὐτοκάτορ ἰουλιανὲ, πρότερον, ἡνίκα διετρίβομεν ἐν γαλατίᾳ τῇ πρὸς ἑσπέραν, εἰς τέλος ἤγαγον, καθὼς ἠβουλήθης, ἅσινας ἐκ μόνων τῶν ὑπὸ Γαληνοῦ γραφέντων ἐποιησάμην· ἐπεὶ δὲ ἐπαινέσας ταύτάς δευτέραν ἐπέταξας πρᾶξιν πάντων τῶν ἀρίςων ἰατρῶν ἀναζητήσαντά με τὰ καιριώτατα συναγαγεῖν, καὶ πάνθ' ὅσα χρησιμεύει πρὸς αὐτὸ τὸ τέλος τῆς ἰατρικῆς, καὶ τοῦτο πράττειν, ὡς οἷος τε εἰμὶ, προθύμως διέγνωκα, χρησιμωτάτην ὑπολαμβάνων a) ἔσεσθαι τὴν τοιαύτην συναγωγὴν τῶν ἐντυγχανόντων ἑτοίμως ἐξευρισκέντων τὸ ἑκάςοτε τοῖς δεομένοις ὠφέλιμον· περιττὸν δὲ νομίσας εἶναι καὶ παντελῶς εὔηθες τὸ ἐγγράφειν τὰ αὐτὰ πολλάκις καὶ τῶν ἄριςα συγγραψάντων, καὶ τῶν μὴ ὁμοίως τὸ ἀκριβὲς ἐξεργασαμένων, μόνα τὰ τῶν ἀμεινον εἰπόντων συνάξω, πάλαι Γαληνῷ μόνῳ ῥηθέντα· μηδέν παραλιπὼν τάξας, καθότι τῶν συγγρα-

ψάν-

ORIBASII MEDICINALIVM COLLETORVM LIBER PRIMVS.

EPITOMAS, quas TV olim, DIVE IVLIANE CAESAR, mihi conficiendas mandaueras, iampridem, cum in Gallia citeriore essemus, ad finem, quemadmodum TV voluisti, perduximus, quas quidem ex iis solis confeceram, quae GALENVS conscripsisset, cumque TV eas laudauisses, alterum mihi laborem adjunxisti, vt, perquisitis omnibus, quae medici praestantissimi maxime opportuna dixissent, et quaecunque ad medicinae finem pertinerent, vnum in volumen redigerem: id quod ego pro virili parte me promto animo facturum decreui, cum existimem, haec collecta fore vtilia iis, in quorum manus incident, vt statim, quid semper iis, qui auxilio indigeant, vtile sit, comperiant. Nunc vero cum supervacaneum et omnino ineptum putem eadem saepius adscribere, et quae ab optimis medicis, et quae ab iis, qui non ita diligenter res tractauerunt, scripta fuerint, ea

 solum

a) In cod. ὑπολαμβανειν.

ψάντων b) ἁπάντων εἲς τὰς αὐτὰς ὑποθέσεις αὐτὸς κρατεῖ, μεθόδοις καὶ διορισμοῖς τοῖς ἀκριβεστάτοις χρώμενος, ταῖς Ἱπποκρατείοις ἀρχαῖς καὶ δόξαις ἐξακολουθῶν· χρήσομαι δὲ κἀνταῦθα τοιαύτῃ τινὶ τάξει· καὶ πρῶτον μὲν οὖν συνάξω τὰ τοῦ ὑλικοῦ μέρους, εἶθ᾽ ὅσα περὶ φύσεως κατασκευῆς εἴρηται ἀνθρώπου, μεθ᾽ ἃ τὰ τῆς ὑγιεινῆς καὶ ἀναληπτικῆς πραγματείας, καὶ μετὰ ταῦτα, ὅσα τῆς διαγνωστικῆς καὶ προγνωστικῆς ἔχεται θεωρίας· ἐφ᾽ οἷς τὰ περὶ τῆς τῶν νοσημάτων καὶ συμπτωμάτων καὶ ὅλως τῆς τῶν παρὰ φύσιν ἐπανορθώσεως· ἄρξομαι δὲ ἀπὸ τῶν περὶ τῶν ἐν ταῖς τροφαῖς δυνάμεων. —

ſolum colligam, quae nobis reliquerunt ii, qui ceteris praeſtiterunt, ſed nihil omittam eorum, quae GALENVS dixerit, ſiquidem ex iis, qui easdem res pertractarunt, ipſe et via ac ratione, et diſtinctione ceteris omnibus antecellit, ac principia et ſententias HIPPOCRATIS imitatur. Hoc vero ordine, hoc loco vtar. In primis colligam ea, quae de parte materiae ſunt, deinde de natura atque fabrica hominis, tum de tuenda ſanitate et reficiendis corporibus agetur: quibus confectis, addam, quae ad dignotionem et praenotionem pertinent; ad haec quae de morbis deque ſymptomatis ſunt, accedent, et denique ea, quae valent ad corrigendum ea, quae praeter naturam ſunt, adhibebuntur. A facultatibus autem alimentorum initium dicendi ſumam.

Ἐκ τῶν Ἀθηναίου *) περὶ πυρῶν ἐκ τοῦ α′ λόγου κεφ. β′.

Τῶν σίτων κράτιστοι πρὸς εὐτροφίαν εἰσὶν οἱ πυροί· διαφέρουσι δὲ

DE TRITICO EX ATHENAEI COMMENTARIIS EX LIBRO PRIMO CAP. II.

Ex cibis valentiſſimum ad nutriendum eſt triticum· cuius magna

b) Verba minus apte collocata turbant ſenſum; nihil tamen hic corruptum ſubeſſe videtur.

*) Clarus ſectae Pneumaticae auctor, Attalenſis vel Tarſenſis, Aſclepiade Bithyno iunior, contra quem ſcripſit, medicus inſignis ſub finem ſeculi primi

δὲ ἀλλήλων τῷ c) μᾶλλον καὶ ἧσσον θερμαίνειν τε καὶ ὑγραίνειν παρὰ τὰ γένη καὶ παρὰ τοὺς τόπους, ἐν οἷς φύονται, καὶ παρὰ τὰς καταστάσεις τῶν ὡρῶν, καὶ τῶν ἀέρων, καὶ παρὰ τῶν χρόνων d)· παρὰ μὲν οὖν τὰ γένη διαφέρουσιν οἱ πυροί, ὅτι οἱ μὲν αὐτῶν σιτάνιοι καὶ ἀλευρῖται, οἱ δὲ σεμιδαλῖται εἰσίν· οἱ μὲν οὖν σιτάνιοι κοῦφοί τε εἰσιν καὶ χαῦνοι τῇ συστάσει, καὶ λευκοί· κατειργασμένοι γάρ εἰσιν τῆς γαιώδους οὐσίας ἐν αὐτοῖς ἐπὶ πλέον κεχυμένης καὶ διαλελυμένης ὑπὸ τῆς οἰκείας συμπέψεως· διόπερ ἑτοίμην καὶ εὔπεπτον, καὶ καθόλου εὐμετάβολον τὴν τροφὴν προσφέρονται e), ἔτι δὲ εὐδιάπνευστον καὶ εὐεκποίητον, ἐλάσσονα δὲ καὶ οὐκ ἴσην τοῖς σεμιδαλίταις, καὶ πρὸς ὑγείαν μᾶλλον ἢ ῥώμην ἁρμόζουσαν· οἱ δὲ σεμιδαλῖται βαρύτεροι τε εἰσίν, καὶ πυκνοί, καὶ ξανθοί, καὶ διαφανεῖς, καὶ δύσπεπτοι μέν εἰσιν, ἀνάδοσιν δὲ ἔχουσι δαψιλῆ καὶ δυσδιάπνευστον, καὶ καθόλου πρός ῥώμην μᾶλλον ἢ πρὸς ὑγείαν εἰσὶν ἐπιτήδειοι.

Παρὰ δὲ τοὺς τόπους διαφέρουσιν οἱ ἐν ξηροῖς καὶ ἀλιπέσι χώραις γινόμενοι τῶν f) εὐγέιοις καὶ πιε-

na differentia, vt magis minusque calefaciat et humectet, a genere, a locis, in quibus naſcitur, a temporum conſtitutione, ab aere et a temporibus ducitur. Ac generis quidem ratione differt *triticum*, quia alterum *ſitanium* et farinaceum, alterum vero *ſimilaceum* eſt, ſitanium vero leue eſt et laxum conſiſtentia, atque album: hoc enim eſt elaboratum, terrea ſubſtantia multum in ea affuſa, et a propria concoctione diſſoluta. Quocirca et promtum, et quod bene concoquatur, et ad ſummum, quod facile immutetur, alimentum praebet: quin etiam, quod facile perſpiretur et conficiatur: minus tamen ſit, neque par ei, quod ſimilaceum afferat, et quod magis ad bonam valetudinem, quam ad robur accommodatum ſit. Similaceum vero eſt grauius, et denſum, et flauum, et pellucidum, eſtque difficile ad concoquendum, diſtributionem tamen copioſam et quae non facile perſpiretur, habet, et omnino potius ad robur, quam ad ſanitatem eſt accommodatum. Ex locis autem differt tri-

mi, quem ipſe Galenus, parcus alieni meriti laudator, ſummis extulit laudibus. Multa eius fragmenta ap. *Gal.* ſerioresque medicos reperiuntur.

c) Cod. τὸ.

d) Leg. τοὺς χρόνους aut delend. παρὰ.

e) Pro, προσφέρουσι, vt infra.

f) Forte omiſit ſcriba ἐν ob ſequens ἐν, cum paullo infra additum ſit.

πιεραῖς g) φυομένων· οἱ μὲν γὰρ ἀπ' ἐλάσσονος ὕλης καὶ κουφοτέρας, καὶ λεπτοτέρας συνεστῶτες h) εὐκατέργαστοι μέν εἰσι καὶ εὐμεθάβολοι, ἐλάσσονα δέ τροφὴν προσφέρονται, ὃν τρόπον οἱ ἐν τοῖς καύσοις λεγομένοις ἐπισπειρόμενοι· τῆς γὰρ ἐν τοῖς τόποις ὕλης ἐμπρισθείσης διὰ τὸ ἀλυπὲς καὶ ἄτροφον τῆς τέφρας, λευκοί τε γίνονται, καὶ χαῦνοι, καὶ σιτάνιοι, οἱ δὲ ἐν εὐγείοις καὶ λιπαροῖς τόποις φυόμενοι ἀπὸ δαψιλοῦς καὶ στερεᾶς ὕλης τρεφόμενοι πυκνοί τε εἰσι, καὶ βαρεῖς i), καὶ πολύτροφοι· καὶ οἱ ἀναπεπταμένοι k) δὲ τῶν τόπων καὶ εὔπνοοι, καὶ εὐήλιοι βελτίους πυροὺς φέρουσι καὶ l) πολυτροφιμωτέρους· διαφέρουσι δὲ τοῖς τόποις καὶ οἱ ἐν ψυχροῖς ἄγαν καὶ χιονοβολουμένοις φυόμενοι τῶν ἐν θερμαῖς χώραις σπειρομένων. οἱ μὲν γὰρ ἐν ψυχροῖς τόποις φυόμενοι κατειργασμένοι μᾶλλον εἰσιν καὶ λεπτομερεῖς, ὅσοιπέρ εἰσιν οἱ σιτάνιοι· μήποτε γὰρ οἷον φωλευούσης ἐν αὐτοῖς τῆς δυνάμεως καὶ ὀλίγην μὲν τροφὴν ἀναλαμβανούσης, ταύτην δὲ ἐκ τοῦ κατ' ὀλίγον, ἐπὶ πολὺ δὲ πεπτούσης πλείονα κατεργασίαν τε καὶ χύσιν ἐν αὐτοῖς τὸ γεῶ-

triticum, quod in ficcis et non pinguibus regionibus natum fit, ab eo, quod in fertilibus et pinguibus oriatur. Illud enim cum ex minore materia leuioreque, et tenuiorum partium conftet, facileque mutatur illud quidem, fed minus alit: quare affectum eft id, quod in locis, quae exufta vocantur, feritur. Cum enim loci materia exufta fit propter cinerem, pinguedine et nutritione carentem, triticum album laxum et fitanium efficitur. At quod in pinguibus et fertilibus locis nafcitur, copiofa et folida materia educatum eft, et denfum, et graue, atque etiam multum nutrit. Ac loca quidem aperta, quaeque bene perfpirantur et aprica funt, melius triticum ferunt, et quod nullo magis nutriat. Differt quoque loci ratione triticum, quod in locis admodum frigidis et niualibus oritur, ab eo, quod in calidis regionibus feritur. Nam quod oritur im frigidis locis, eft elaboratum et tenuium partium, quale eft fitanium. Cum enim non velut delitefcat in eis vis exiguumque alimentum, idque paul-

g) Mox dicit λιπαρός. v. *Erotian.* p. 302. *Sophocl.* p. 358. *Theocrit.* p. 218. *Iulian* p. 64. *Apoll. Rhod.* p. 478. et *Diog. Laert.* p. 229.

h) *Xenoph.* p. 581. *Diog. Laert.* p. 493. edit. *Steph.* in fragm. Pythag.

i) Cod. καρεῖς.

k) Vide de hac v. *Zofimum.* p. 150. 154.

l) Πολυτρόφιμος, ignoro, πολύτροφος notum eft, forte πολὺ τρόφιμ, legendum.

γεῶδες λαμβάνει· διὸ καὶ κοῦφοι τε εἰσὶν οἱ πυροὶ, καὶ εἰς λεπτὸν ἄλευρον ἀναλελυμένοι, καὶ τοὺς τριμηναίους δὲ πυροὺς κουφοτέρους ὄντας, καὶ μάλιστα τοὺς ἐν τοῖς χιονοβολουμένοις τόποις γινομένους ὁμοίους ὄντας παρειλήφαμεν. οἱ δὲ ἐν θερμοῖς τόποις γινόμενοι τῶν πυρῶν, ἄφθονον μὲν τροφὴν παραλαμβάνουσι, καὶ πολλὴν, πυκνοτέραν τε καὶ ἧσσον κεχυμένην τε καὶ διακεκριμένην· οἱ δὲ ἑλῶδες τῶν πυρῶν ἄτροφοι τε εἰσὶ καὶ κουφότεροι, καὶ τὸ αἷμα φαῦλον ποιοῦσιν, καὶ ἧσσον θερμαίνουσι τὰ σώματα· καὶ οἱ κάθυγροι δὲ τῶν τόπων ἀτροφωτέρους φέρουσι καὶ ἀτονωτέρους τοὺς πυρούς· δοκοῦσι δὲ καὶ τῷ ὅλῳ γένει μεταβάλλειν εἰς αἴρας m) διὰ πλεονασμὸν ὑδάτων· οἱ δὲ ἐν σκιεροῖς καὶ συνδένδροις τόποις γεννώμενοι πλέον ἔχουσι τὸ σκύβαλον n) τοῦ χρησίμου.

Παρὰ δὲ τὰς καταστάσεις τῶν ὡρῶν καὶ τῶν ἀέρων, οἱ πυροὶ διαφέρουσιν· παρὰ μεν τὰς ὥρας, ὅταν τε εὔκρατος καὶ σύμμετρος αὐτῶν ἡ μεταβολὴ γένηται, ψύξει καὶ θερμασίᾳ, καὶ ὄμβροις, καὶ πάλιν ἀνοχαῖς τῶν ὑδάτων· συμβαίνει γὰρ εὐτροφεῖν τε καὶ πληροῦσθαι τοῖς ὄγκοις τοὺς πυρούς, καὶ τοὐναντίον ὅταν ἀκαίρως, ἀκρατῶς καὶ ἀσυμμέτρως ἕκαστον τῶν εἰρημένων ἐπιτελεῖται· ἰσχυοὶ γὰρ καὶ ἄτροφοι γίγνον-

paullatim capiat, permultum autem concoquat, efficitur, vt pars terrea magis in eis elaboretur et fundatur· Ex quo conficitur, vt triticum, cum leue fit, tum vero etiam in tenuem farinam diſſoluatur. Quod *trimeſtre triticum* eſt, leuius eſſe, et praeſertim, quod in niualibus locis naſcitur, huiusmodi eſſe accepimus. Quod vero in calidis locis oritur, et copioſum alimentum, et multam denſitatem, et minus fuſam atque ſecretam capit. *Paluſtre* porro *triticum* alimento vacat, eſtque leuius, et vitioſum ſanguinem facit, et corpora minus calefacit. Loca autem perhumida triticum ferunt, quod minus alit, quodque eſt imbecillius; et ex toto genere videtur in lolium propter aquae vim et copiam degenerare. Quod vero in vmbroſis et nemoroſis locis naſcitur, plus habet aceris, quam vtilitatis. Ex temporum vero atque aeris conſtitutione exiſtit etiam tritici differentia. Atque ex temporibus quidem, cum eorum ſit temperatura, et moderata in frigore, calore, imbribus, et poſtea in aquarum defluentium cohibitione commutatio: Tunc enim triticum boni alimenti fieri, eiusque molem impleri contigit: vt contra fit, cum intempeſtiue, intem-

m) Του σιτοῦ αἴρας ἐκλέγειν ap. *Diog. Laert.* p. 202.

n) i. e. ἀχρεῖον.

γίνονται· παρὰ δὲ τοὺς ἀέρας, ὅταν κατὰ τοὺς προσήκοντας καιροὺς ἔνδεινοι o) γένωνται, καὶ εὐήλιοι, καὶ ἐνήνεμινοι· ἢ τουναντίον ἐπινεφεῖς καὶ δυσήλιοι· πολλάκις δὲ καὶ ψεκάδας φέροντες ἤδη θερμῆς τῆς, ὥρας οὔσης καὶ πρὸς τελείωσιν τῶν πυρῶν ὄντων· φθίνουσι γὰρ ἐρυσιβούμενοι· παραπλησίως δὲ καὶ ὅταν βαρεῖα, καὶ ξηρὰ, καὶ θερμὰ γένηται πνεύματα τὰ ὑπὸ τὸν καιρὸν τῆς τῶν σαχύων πληρώσεως, καὶ ἰσχυροὶ καὶ πολὺν χρόνον φυσήσωσιν οἱ λεγόμενοι καύσωνες ἐπικαίουσι p) τοὺς σάχυας καὶ ξηραίνουσι, καὶ διὰτοῦτο ἀτρόφους κατασκευάζουσι.

Παρὰ δὲ τὸν χρόνον διαφέρουσιν εἴτε νέοι, καὶ οἱ παλαιοὶ, καὶ οἱ μεταξὺ τούτων· οἱ μὲν γὰρ πρόσφατοι, πολυχυλότεροί εἰσι, καὶ πνευματώδεις, καὶ πολύτροφοι· οἱ δὲ παλαιοὶ τουναντίον, ἀχυλότεροι, καὶ ξηρότεροι, καὶ ἀτρεφώτεροι· οἱ δὲ μεταξὺ τούτων κατὰ χρόνον τὰς μεσότητας ἔχουσιν τῶν εἰρημένων.

temperate et immoderate, quae praediximus, eueniunt: nam et gracile, et alimonia vacans efficitur. Aeris autem ratione, cum opportunis temporibus serenus apricusque est, et a ventis apte perflatur, vel contra, cum nubilus est, et opacus Saepe enim minutulam pluuiam emittit, cum iam tempus sit calidum, et triticum ad perfectionem peruenerit: quo casu triticum rubigine tentatum perit. Simili quoque modo fit, cum venti graues, sicci et calidi sub tempus, quo spicae implentur, exorintur. Cumque vehementes et multo tempore spirauerint ii, qui καύσωνες, hoc est, ardentes nominantur, spicas adurunt et exsiccant, et idcirco faciunt, vt alimenti nihil habeant.

Ratione vero temporis, nouum a vetere et eo, quod inter vtrumque est intermedium, differt. Nam recens plus succi habet, flatus gignit, et multum alit, vetustum contra succo vacat, siccius est, et minus alit: quod vero est medium, ratione temporis habet medietates praedictorum.

Περὶ DE

o) V. *Dornill. ad Chariton.* p. 292. *Diog. Laert.* p. 463. *Apoll. Rhod.* p. 182. At vero ad marg. ἐνδίεινοι, ἔνδιοι.

p) Cf. *Plato* p. 681. *Longin.* p. 260. *Philo* p. 148. *Maxim. Tyr.* p. 180.

Περὶ τῶν κατὰ τὰς ὥρας κρεῶν. κεφ. γ'.

Σύες μὲν τὴν ἐαρηνὴν ὥραν εἰσὶ κάκιςοι μέχρι πλιάδος q) δύσεως φθινοπωρινῆς, τὸ δ' ἐντεῦθεν μέχρι ἦρος κάλλιςοι· αἶγες δὲ τὸν μὲν χειμῶνα κάκιςαι, τοῦ δὲ ἦρος ἄρχονται κρείσσους γίνεσθαι μέχρις ἀρκτούρου δύσεως· πρόβατα δὲ καὶ ταῦτα τὸν μὲν χειμῶνα κακιςα, μετὰ δὲ ἰσημερίαν πικίνεται μεχρι τροπῶν θερινῶν· αἱ δὲ βόες, ὅταν ἡ πόα ἐκκαρπῆ r), ἦρος τε παυομένου, καὶ τῷ θέρει παντί. Τῶντε ὀρνίθων οἱ μὲν κατὰ χειμῶνα, κάλλιςα ἔχουσιν, ὅσοι δὲ ἐπιφαίνονται χειμῶνος s) ὁ κόσσυφός τε καὶ ἡ κίχλα, καὶ φάσσα, οἱ δὲ ἀτταγῆνες κατὰ τὸ φθινόπωρον, καὶ μελαγκόρυφοι σύκαλλος, t) τε καὶ χλωρος u), καὶ ὄρτυγες τηνικαῦτα πιώτατοι· ἀλεκτορίδες τὸν μὲν χειμῶνα οὐ πάνυ εὐσωματοῦσι, καὶ μάλιςα ἐν νοτίοις· ἡ δὲ τρυγὼν ἐν φθινοπώρῳ καλλίςη· τῶν δ' ἰχθύων οἱ μὲν ἐν τῇ κυήσει πάλλιςοι κάρις, κάρα-

DE CARNIBVS PRO ANNI TEMPORIBVS CAP. III.

Sues verno tempore vsque occaſum autumnalem pleiadum ſunt peſſimi: ex eo vero tempore vsque ad vernum tempus optimi. Caprae hieme peſſimae ſunt, vere autem vsque ad arcturi occaſum eſſe meliores incipiunt. Pecudes quoque hiberno tempore ſunt peſſimae: poſt aequinoctium vero vsque ad ſolſtitium aeſtiuum pingueſcunt, boues vero, cum herba fructum ferat, et finito vere, et per aeſtatem totam. Ex auibus nonnullae per hiemem ſunt optimae, quae nimirum hieme apparent, vt merula atque ſturnus, et palumbus, attagenes vero et atricapillae autumno praeſtant. Itemque ficedulae, et luſciniae, et coturnices, eo tempore ſunt pinguiſſimae. Galli vero gallinacei hieme non admodum corpore augentur, et praeſertim in auſtrinis locis, turtur vero autumno excellit. Ex piſcibus vero praegnantes optimi ſunt, caris, carabus, et mol-

 les,

q) Leg. πλειαδ. Sic numero ſingulari ſcribitur.

r) Sic in Cod. Ignoro ἐκκαρπέω, notum eſt ἐκκαρποῦμαι medium. v. *Xiphilin.* p. 154. *Max. Tyr.* p. 322. *Gregor. Naz.* p. 91. 197.

s) V. *Lucian.* in Iudic. vocatis ad fin. et *Theocr.* p. 287.

t) Forte συκαλὶς.

u) Forte χλωρὶς v. *Ael.* Hiſt. Animal. IV. 47. p. 224. ed. Gronov. et not. p. 1019.

κάραβος, καὶ τὰ μαλάκια z), τευθὶς a), σηπία· τὰ δὲ ὅταν ἄρχηται ἐπωάζεσθαι b), ὥσπερ οἱ κέφαλοι, ὑπερπλησθέντες δέ οὗτοι τῶν κυημάτων λεπτοὶ καὶ ἄτροφοι, καὶ ἔτι μᾶλλον τεκόντες· ὁ δὲ θύννος πιώτατος μετὰ ἀρκτοῦρον, θέρους δὲ χείρων.

les, fepiaet loligines, alii vero, cum ouis incipiunt incubare, vt capitones: cum vero foetu pleni funt, tenues funt, et non nutriunt, et multo etiam magis, cum partum ediderunt. Thynnus autem poft arcturum pinguiffimus eft, aeftate vero eft deterior.

Περὶ ἄρτων· ἐκ τῶν Ἀθηναίου. κεφ. θ'.

Οἱ λεπτὸν τῶν ἄρτων ἀχυλώτεροί τε εἰσι καὶ ἀτροφώτεροι τῆς ὀπτήσεως μᾶλλον καθικνουμένης καὶ ἐξατμιζούσης τὸ τροφῶδες· διὸ καὶ τὸ τῶν c) ἰατρίων καὶ τὸ τῶν λάγανων γένος ἐςιν ἀχυλότερον· κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν λόγον οἱ κάταπτοι τῶν ἐγχύλων ἧσσον τρέφουσι καὶ οἱ δίπυροι· ἐπὶ ποσὸν γὰρ ὀπτηθέντες ἀνατρίβονται πάλιν· ἔπειτα δ' ἐκ δευτέρου τῆς τρίψεως καὶ τῆς ὀπτήσεως τυγχάνουσι· συμβαίνει γὰρ (διατεθερμασμένους αὐτοὺς καὶ ἐπὶ ποσὸν κεχυμένους πολὺ μᾶλλον ὑπὸ τῆς τρίψεως χεῖσθαι καὶ διαλύεσθαι. Τιούτων δὲ γεγονότων ὑπὸ τῆς δευτέρας ὀπτήσεως,

DE PANIBVS EX ATHENAEO. CAP. IX.

Panes tenues paucioris fucci paucioris que alimenti funt, cum affatio magis extenuet, magisque diminuat in eis vim alendi: quocirca itria et lachana paucioris fucci funt. Hac quoque ratione affati et bis cocti panes minus alunt, quam fucci pleni. Nam cum fint quadantenus affati, iterum conteruntur, deinde contriti iterum affantur. Contingit enim, vt ex calfacti et admodum confufi multo magis exattritu fundantur et diffoluantur. Sed cum tales ex fecunda affatione fint redditi, quod valens eft in eis, confumtum fuit: quod vero reftat, et leue, et laxum, et tenuium partium fit, et fa-

z) *Galen*, Gloff, in μαλακιοισι p. 518. ed. *Franz.* et *Ariftot*, T. I, p. 438. Vnde etiam probari poteft τευθίς.

a) *Cod.* τένθυς.

b) Forte ἐπωάζεσθαι v. *Ael.* Var. Hift. I, 15. et *Diog. Laert.* p. 107.

c) *Sic* Cod. forte ἰτρίων, vt etiam leg. *Rafar.* V. *Hefych.* in v. ἐρικὰς et in v. ἰτρία, et *Polluc.* VI, p. 612.

σεως, ἱκανὸν μὲν· ἐξ αὐτῶν ἀπαναλῶσθαι. Τὸ δ' ὑπολειπόμενον κοῦφόντε γίγνεσθαι, καὶ χαῦνον, καὶ λεπτομερὲς, καὶ εὐδιοίκητον· ὅτι δὲ οἱ θερμοὶ καὶ πρόσφατοι τροφιμότεροι τῶν ψυχρῶν εἰσιν καὶ τῶν παλαιῶν, δῆλον· ἡ γὰρ θερμότης αὐτῶν συλλαμβάνεται τῇ πέψει.

facile distribuitur. Iam vero calidos recentesque panes valentius nutrire, quam frigidos et veteres, est perspicuum, siquidem caliditas quoque concoctionem adiuuat.

Περὶ κριθῶν ἐκ τῶν Ἀθηναίου. Κεφ. ια'.

Τῶν κριθῶν αἱ μὲν γυμναὶ καὶ ἄφλοιοι, πολύχυλοί τε εἰσι καὶ πολύτροφοι, συνεγγίζουσαι τοῖς πυροῖς μᾶλλον τῶν ἄλλων· ἐχόμεναι δὲ τούτων εἰσὶν αἱ δίστιχοι ἔλατταν ἔχουσαι τῶν πυρῶν ἀποκάθαρμα τῶν μονοστίχων.

DE HORDEO EX ATHENAEO CAP. XI.

Hordeum aliud nudum est, et expers corticis, et multi succi est, ac valde nutrit, idque propius ad triticum, quam aliud, accedit: aliud vero secundum est, quod spicas habet binis granorum versibus constantes, quod etiam minus habet excrementi, quam triticum, quod spicam habet, quae ex vnico granorum constat ordine.

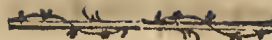
Ἐκ τῶν Ῥούφου d) περὶ σύκων. Κεφ. μ'.

Σύκα τῆς μὲν ἄλλης ὀπώρας ἐστὶ κρείσσω, βλάβην δὲ ἔχει τινα. αἱ δὲ ἰσχάδες ἱκανῶς τρέφειν σῶμα δύνανται· οἱ γοῦν παλαιοὶ τοῖς ἀθλήταις ἰσχάδας ἐσθίειν παρεῖχον· Γόρα δὲ πρῶτος ὑπήλλαξε τὴν προσφορὰν

EX RVFO DE FICVBVS CAP. XL.

Ficus sunt ceteris autumnalibus meliores, et tamen noxam quandam afferunt. Caricae satis alere corpus queunt. Quamobrem veteres permittebant, vt athletae caricis vescerentur. GORAS pri-

d) Clarus sub finem seculi primi medicus, de quo *vid. Haller.* Bibl. Pract. T. I p 172.

ϱὰν κϱεαδοῦς Ἐυϱαμένει *e*) τῷ σαϱμίῳ, καὶ οὕτως μετέπεσεν ἡ δίαιτα. primus EVRAMENI Samio carnem afferens, hunc vsum antiquauit, atque ita illa vivendi consuetudo est sublata.

e) In Cod. Ευϱαμένη. Qui fuerint illi, non liquet.

Sed haec hactenus. In scenam enim producendus et iustis laudibus extollendus, si quis alius, est PRAENOB. et EXPERIENTISS. CANDIDATVS, qui studiorum curriculum Gottingae sub professoribus haud poenitendis emensus et optime praeparatus huc concessit, et morum modestia singulari, diligentia, assiduitate ac probitate, quae iuuenes litterarum bonarum studiosos apprime decet, cum mihi, tum ceteris professoribus ita se commendauit, vt non possim sperare solum, verum etiam confidere, fore, vt tales tamque praeclaras ingenii dotes certissima insequantur praemia, nec vnquam habeat PRAENOB. CANDIDATVS, quare eum diligentiae poeniteat. Nolo ergo vlterius in eius laudes excurrere, quia, qui vitae cursus fuerit, quam bene composita vitae academicae ratio, ipse sic exposuit.

Ego HENRICVS ERNESTVS IVSTI *primam huius vniuersi lucem adspexi Rottleberodae, pago quodam comitatus Stollbergensis, prid. Nonar. Ianuarii* a. MDCCLIX. *Patrem veneror* HENR. CHRISTOPHOR. *ibidem Pastorem Vigilantissimum, matrem vero* MAGDALENAM *e gente* PETERSENIORVM. *Parentes carissimi, quorum posterior iam ad coelites vocata, prior vero adhuc superstes est, operam omnem adhibuerunt, vt principiis religionis, iisque, quibus aetas puerilis informari solet, disciplinis rite imbuerer. Inde ab anno* MDCCLXXV. *scholam, quae floret Roslebiae, frequentaui, ibique habui* SCHMVZERVM, *Philosophiae magistrum et Rectorem longe meritissimum*, WANCKELIVM *Conrectorem*, STRACKIVM *Collegam tertium ac* SCHVKNECHTIVM *Mathematicum, praeceptores; ex quibus optimis magistris plurimum profeci, pro quibus non possum*

sum non, quin publice animum gratum atque obstrictissimum testificandum esse existimem. Tandem, peracto quatuor annorum spatio, idoneus iudicatus, qui praelectionibus celeberrimorum in Academia professorum interessem, mens. April. MDCCLXXIX. GEORGIAM AVGVSTAM *adii, ibique Cel.* KVLENKAMPIO, *Rectore tunc temporis Magnifico, numero ciuium academicorum sum adscriptus. Primo in Logicis, Metaphysicis et Psychologicis Cl.* WEBERVM *habui praeceptorum, in mathesi pura et adplicata Cl.* MEISTERVM. *Cel.* BLVMENBACH *tradidit mihi historiam naturalem, Osteologiam, Pathologiam generalem et specialem. Ill.* MVRRAYI *praelectionibus et excursionibus botanicis interfui. Cel.* GMELIN *me docuit Chemiam experimentalem.* Ill. BALDINGERI *doctas praelectiones in Pathologiam, Materiam medicam, Pharmaciam, artem conscribendi formulas et Therapiam maximo cum emolumento frequentaui.* Ill. RICHTERVM, *praeceptorem ad cineres vsque venerandum, Chirurgiam medicam et manualem, Diaeteticam et Therapiam specialem explicantem summa cum voluptate et vtilitate audiui. Cel. denique* WRISBERG *Physiologiam, Anatomen et artem obstetriciam me docuit. Quorum virorum in me merita nulla vnquam apud me delebit obliuio.* GOTTINGAE *peracto studiorum academicorum cursu,* IENAM *adeundam putaui, ibique ab Ill.* de SCELLWITZ, *fasces Academiae tunc temporis tenente, in numerum ciuium academicorum sum receptus. Ill.* SVCCOW *Physicam experimentalem mihi explicauit, Ill.* LODER *Anatomen et artem obstetriciam, nec minus, eo duce, in arte cadauera perite ac artificiose secandi ac Nosocomio obstetricio me exercui.* EXCELL. STARCKII, *Fautoris ac Praeceptoris haud satis aestimandi, scholas in Therapiam generalem quoque frequentaui, et sub auspicio huius humanissimi viri praxin clinicam ad lectulos aegrotorum didici. Ill. ac Excell.* GRVNERI, *Fautoris ac Patroni in aeternum venerandi, doctas praelectiones in Semiologiam magno cum fructu ac voluptate audiui. Cl. denique* SCHENCKIO, *osteologiam et Chimiam pharmaceuticam explicanti, assidendum putaui. Quibus omnibus viris maxumas, quas possum, gratias hic publice ago.*

Adiit ergo PRAENOB. EX EXPERIENT. CANDIDATVS ordinem nostrum, vt, qui eius profectus sint in literis, sedulo exploraret, dignusque vnanimi consensu habitus est, cui liceret Hygeae commerita praemia consequi. Dictus est huic solemni panegyri dies XX. Iulii, quo defendet

suam

ſuam diſputationem dextre conſcriptam aduerſus diſſentientium tela, ſic iubente maiorum inſtituto, ego vero ei poſthaec lauream publice conferam. Quare VOS exoratos perobſeruanter et perhumaniter cupio, PRORECTOR ACADEMIAE MAGNIFICE, PROREGTOR ACADEMIAE MAGNIFICE DESIGNATE, COMES ILLVSTRISSIME, PATRES CONSCRIPTI CETERIQVE PROFESSORES et ſtudiorum FAVTORES, velitis hanc ſolemnitatem VESTRA praeſentia illuſtriorem ſplendidioremque reddere, eoque fauoris ſigno oſtendere, quam ſacra VOBIS maiorum inſtituta ſint. P. P. ſub Sigillo Facultatis a. d. XX. Iul. CIↃIↃCCLXXXII.

